

**MUSTAQILLIK YILLARIDA DAVLAT BOSHQARUVI TIZIMIDA
AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR**

*Namangan davlat pedagogika instituti
Falsafiy va tarixiy fanlar kafedrası
katta o'qituvchisi **Bobomurod Tillayev**
Namangan davlat pedagogika instituti
Texnologik ta'lim yo'nalishi 1-bosqich talabasi
Maxmudjanova O'g'iloy Muzaffar qizi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada mustaqillik mustaqillikning ilk kunlaridanoq davlat boshqaruvi tizimini demokratlashtirish, fuqarolarning huquq va erkinliklarini ta'minlashga qaratilgan islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshirila boshlandi. Bu jarayonda huquqiy davlat, fuqarolik jamiyati asoslarini yaratish, boshqaruv organlarining samaradorligini oshirish, ularning mas'uliyati va hisobdorligini ta'minlash muhim o'rin egalladi shu bilan birga amalga oshirilgan o'zgarishlar va islohotlar haqida fikrlar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: Mustaqillik, markaz, islohot, ikki tomonlama hamkorlik, elektron nazorat, deklaratsiya, o'z-o'zini boshqarish, mudofaa vazirligi, byurokratik to'siqlar

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, davlat boshqaruvi tizimida tub o'zgarishlarni amalga oshirish zarurati tug'ildi. Avvalgi markazlashtirilgan, buyruqbozlikka asoslangan boshqaruv tizimi yangi davr talablari va mustaqil davlat qurilishi ehtiyojlariga javob bermas edi. Shu bois, mustaqillikning ilk kunlaridanoq davlat boshqaruvi tizimini demokratlashtirish, fuqarolarning huquq va erkinliklarini ta'minlashga qaratilgan islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshirila boshlandi. Bu jarayonda huquqiy davlat, fuqarolik jamiyati asoslarini yaratish, boshqaruv organlarining samaradorligini oshirish, ularning mas'uliyati va hisobdorligini ta'minlash muhim o'rin egalladi. Birinchi navbatda, davlat hokimiyati va boshqaruvi tizimining asosiy tamoyillari Konstitutsiyada

belgilab olindi. Unda hokimiyatlar bo'linishi, qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatlari o'rtasidagi muvozanat prinsipi asos qilib olindi. Bu esa davlat boshqaruvining demokratik asoslarini mustahkamlashga xizmat qildi. Oliy Majlisning ikki palatali parlament sifatida faoliyati yo'lga qo'yildi, ijro hokimiyati Prezident rahbarligida markazlashgan holda, quyi bosqichlarda esa mahalliy hokimliklar tomonidan amalga oshirildi. Sud hokimiyati mustaqil organ sifatida shakllantirildi.

Davlat boshqaruvi sohasidagi eng muhim islohotlardan biri bu davlat xizmatlari tizimini takomillashtirishga qaratilgan harakatlar bo'ldi. Davlat xizmatchilarining malakasi, halolligi, xalq bilan muloqotga tayyorligi ustuvor mezon sifatida belgilandi. Har bir mansabdor shaxsning o'z vazifasi bo'yicha mas'uliyati kuchaytirildi. Ayni vaqtda davlat idoralarining ochiqligi, fuqarolar bilan bevosita muloqotda bo'lishi, ularning muammolarini eshitib hal qilish tizimi shakllantirildi. Xalq qabulxonalari, virtual qabulxonalar, ochiq eshiklar kunlari orqali davlat va jamiyat o'rtasidagi aloqalar mustahkamlandi. Yana bir muhim o'zgarishlardan biri bu mahalliy boshqaruv organlarining vakolatlarini kengaytirish, ularning mustaqilligini ta'minlashga qaratilgan islohotlar bo'ldi. Hokimiyatning markazdan joylarga qarab desentralizatsiyasi bosqichma-bosqich amalga oshirildi. Mahalliy hokimiyatlar iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy va moliyaviy sohalarda mustaqil qaror qabul qilish huquqiga ega bo'la boshladi. Shu bilan birga, ularning faoliyati ustidan jamoatchilik nazorati kuchaytirildi. Hokimlarning aholi oldida hisobot berish amaliyoti joriy etildi. Bu esa ularning javobgarligini oshirib, xalq bilan yaqinroq ishlashga undadi.

Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali davlat boshqaruvi tizimining samaradorligini oshirishga katta e'tibor qaratildi. Elektron hukumat, yagona interaktiv davlat xizmatlari portali, elektron ariza berish tizimi kabi vositalar orqali fuqarolarga ko'rsatilayotgan xizmatlar soddalashtirildi va tezlashtirildi. Bu jarayonda korrupsiyani kamaytirish, ortiqcha byurokratik to'siqlarni bartaraf etish, shaffoflikni ta'minlash kabi vazifalar hal etildi. Davlat boshqaruvi jarayonlariga sun'iy intellekt va zamonaviy texnologiyalarni tatbiq qilish orqali boshqaruv

samaradorligi oshirildi.

Sud-huquq tizimidagi islohotlar davlat boshqaruvi tizimining yana bir muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Sudlarning mustaqilligini ta'minlash, adolatli qarorlar chiqarishni kafolatlash, huquqbuzarliklarga nisbatan qonuniy choralar ko'rish borasida muhim qadamlar qo'yildi. Sudyalarning tanlovi, tayinlanishi va ularning faoliyati ustidan nazorat qilish mexanizmlari qayta ko'rib chiqildi. Fuqarolarning sudga murojaat qilish huquqi to'liq ta'minlandi. Notarial, advokatura va boshqa huquqiy institutlar mustahkamlandi. Davlat boshqaruvi jarayonlarida sud qarorlariga asoslangan huquqiy yondashuv keng qo'llanila boshlandi.

Davlat boshqaruvida fuqarolik jamiyatining o'rni tobora ortib bormoqda. NNTlar, OAVlar, jamoatchilik kengashlari, mahalla institutlari orqali davlat qarorlarini ishlab chiqish va ijro etish jarayonlariga fuqarolarning faol jalb qilinishi ta'minlandi. Bu holat qarorlar qabul qilishda ochiqlik va ishonch muhitini mustahkamladi. Mahalla fuqarolar yig'inlarining vakolatlari kengaytirilib, ular jamoat tartibini saqlash, ijtimoiy yordam ko'rsatish, fuqarolarning murojaatlarini hal qilish bo'yicha muhim vazifalarni bajara boshladi.

Mustaqillik yillarida korrupsiyaga qarshi kurash davlat boshqaruvi islohotlarining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Maxsus agentliklar, qonunchilik hujjatlari, nazorat mexanizmlari orqali davlat xizmatida halollik, ochiqlik va javobgarlik tamoyillari mustahkamlandi. Davlat xaridlari, soliq tizimi, moliyaviy oqimlar ustidan jamoatchilik va elektron nazorat kuchaytirildi. Bu orqali davlat resurslaridan samarali va adolatli foydalanish yo'lga qo'yildi.

Xalq bilan muloqot qilish, ularning dardini eshitish va muammolarni hal qilish davlat boshqaruvining markaziy tamoyiliga aylandi. Har bir hududda tashkil etilgan Xalq qabulxonalari orqali fuqarolar murojaatlariga javob berish tartibi yo'lga qo'yildi. Shuningdek, Prezidentning virtual qabulxonasi orqali millionlab murojaatlar ko'rib chiqilib, ularning katta qismi hal etilmoqda. Bunday amaliyot davlat boshqaruvi tizimini xalq manfaatiga yo'naltirilgan mexanizmga aylantirdi.

Mustaqillik yillarida kadrlar siyosatida ham tub o'zgarishlar amalga

oshirildi. Davlat xizmati uchun yangi avlod rahbarlari tayyorlash, ularning bilim va malakasini oshirish, vatanparvarlik, fidoyilik, tashabbuskorlik kabi fazilatlariga ega bo'lgan kadrlarni tanlashga e'tibor kuchaydi. Boshqaruv tizimida shaffof tanlovlar, ochiq konkurslar orqali mansabdorlar lavozimga tayinlana boshlandi. Bu esa nepotizm, tanish-bilishchilik va boshqa salbiy holatlarning kamayishiga xizmat qildi.

Davlat boshqaruvi tizimi doirasida gender tenglikni ta'minlash, ayollarni rahbarlik lavozimlariga tayinlash, ularning siyosiy faolligini oshirish borasida ijobiy o'zgarishlar ro'y berdi. Bugungi kunda parlament, vazirliklar, hokimliklar va boshqa tuzilmalarda ko'plab iqtidorli ayollar faoliyat yuritmoqda. Ularning jamiyatdagi mavqeini oshirishga qaratilgan dasturlar natijasida davlat boshqaruvi tizimi yanada muvozanatli va inklyuziv tus oldi.

Xalqaro hamkorlik yo'nalishida ham davlat boshqaruvi tizimi yuksalish bosqichiga ko'tarildi. Chet el tajribalarini o'rganish, ilg'or boshqaruv modellarini mahalliy sharoitga moslashtirish orqali boshqaruv tizimining zamonaviyligi ta'minlanmoqda. Xalqaro moliya institutlari, donor tashkilotlar, rivojlangan davlatlar bilan hamkorlikda boshqaruv samaradorligini oshirishga qaratilgan loyihalar amalga oshirilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, mustaqillik yillarida O'zbekistonda davlat boshqaruvi tizimida chuqur islohotlar amalga oshirildi. Bu islohotlar davlatni jamiyatga xizmat qiluvchi mexanizmga aylantirish, adolat, qonun ustuvorligini ta'minlash, xalq bilan ochiq va samarali muloqotni yo'lga qo'yish kabi maqsadlarga yo'naltirilgan. Davlat boshqaruvi endilikda faqat buyruq va nazorat emas, balki xizmat ko'rsatish, hamkorlik, rivojlanishning asosiy vositasi sifatida shakllanmoqda. Ushbu o'zgarishlar orqali O'zbekiston zamonaviy, demokratik va ijtimoiy adolatga asoslangan boshqaruv tizimini barpo etish sari dadil qadam tashlamoqda.